

Bli kjent med den unike, norske geiterasen

Norsk kystgeit

Vevelstad Kystgeitlag

Norsk kystgeit

Norsk kystgeit

Utgitt av
Vevelstad Kystgeitlag

2022

Norsk kystgeit

Bli bedre kjent med den unike, norske geiterasen

Utgitt av Vevelstad Kystgeitlag,

2. utgave, 2022

Utgivelsen er redigert av

Torhild Haugann og

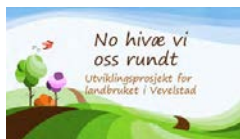
Kari Anne Bøkestad Andreassen

Forsidefoto: Torhild Haugann

Grafisk design av Bjørg Helene Design

Trykket av Lasertrykk

Boken er utgitt med støtte fra:

**Vevelstad
kommune**

Innholdsfortegnelse

	Forord	s. 3
1	Om kystgeita	s. 7
2	Rasebeskrivelse	s. 13
3	Særtrekk	s. 39
4	Bevaringsarbeid	s. 55
5	Fôring	s. 67
6	Helse	s. 83
7	Driftsform og kjøttprodukter	s. 117
8	Om flytting av dyr og småfehold	s. 125
9	Nofence - norsk beiteteknologi	s. 143
	Om oss	s. 153
	Kilder	s. 163

Forord

Formålet med denne boken er å dele kunnskap om norsk kystgeit. Boken er på ingen måte uttømmende eller å anse som en fagbok, men vi håper informasjonen er nyttig. Hvis noen, etter å ha lest boken, ønsker å starte med kystgeit gleder vi oss stort! Kystgeit, i likhet med andre dyr, har personlighet og adferdsmønstre blir deretter. De aller fleste er svært nysgjerrige, og noen er modigere enn andre. Uttrykket *geiter spiser alt* bør nyanseres til *geiter vil undersøke alt*.

Vi retter en stor takk til Stad Kystgeitlag for viktig tekstbidrag. Det økonomiske bidrag fra Vevelstad kommune, gjennom landbruksprosjektet No hivæ vi oss rundt, takker vi hjertelig for.

God fornøyelse!

Torhild Haugann & Kari Anne Bøkestad Andreassen
Redaktører

1

Om kystgeita

Kystgeit er definert som en nasjonal bevaringsverdig rase av Norsk genressurssenter hos NIBIO og av Genressursutvalget for husdyr. Kystgeit har status som truet. Selv om antallet dyr har økt de senere årene er det fortsatt et stort behov for å øke populasjonen og livdyrsalget. NIBIO skriver i sin rapport *Nøkkeltall 2020 fra Norsk genressurssenter* at det er et uttalt mål i bevaringsarbeidet at alle truede raser skal øke i antall slik at de ikke lenger er truet. I tillegg til økte populasjonsstørrelser er det ønske om at rasene spres over større geografiske områder.

Historikk

Det er funnet beskrivelser av kystgeithold helt tilbake til 1700-tallet.

I tidligere Selje kommune og på øyene Skorpa og Sandsøya sør i Møre og Romsdal finnes i dag en kystgeitpopulasjon. Her har geita tradisjonelt vært holdt som kjøttprodusent i en driftsform tilpasset det bratte landskapet og det barske klimaet ute i havgapet.

Det er bare i Selje vi finner kystgeithold bevart som en levende og ubrutt tradisjon. Rester av kystgeitstammen på øyene Skorpa og Sandsøya lever forvillet. På Skorpa ble geitene drifta fram til 1940, da øya ble fraflytta. Flokken på Sandsøy har ikke vært drevet aktivt i de seinere år.

2

Rasebeskrivelse

Kystgeitas egenart

Kystgeita ligner mye på norsk melkegeit, men produserer mindre melk og har mer kjøttfylde. Geitene har gode og sterke bein og tett ull og ragg.

Geit er både det generelle navnet på dyret, men brukes også spesifikt om hunndyrene. Bukker er hanndyr, mens kastrater er kastrerte bukker. Nyfødte og unge geiter kalles kje eller killinger. Selve fødselen kalles kjeing.

I deler av landet kalles unggeiter for hagner, og det finnes nok også andre lokale navn.

Horn på bukk

Utliggende, nesten som et «sykkelstyre», og noen har rettere horn. Bukkehorn er generelt flatere og bredere sammenlignet med kastrater og hunddyr.

Horn på kastrat

Kastratene har mindre horn, mer lik som hunddyrene, men større, og disse er også utliggende.

Horn på hunndyr

Utliggende som på
kastratene, men mindre,
og noen få har rette horn.

Kastrat (stående) og
hunndyr (liggende).

Hode

Både hunn- og hanndyr har «skjegg» under haka. Grabukkene har lenger skjegg enn andre. I tillegg har de *bruse* i pannen.

Bryst

Smalt bryst.

Rygg og kryss

Smal rygg og smalt kryss.

Føtter

Spinkle, men kraftige og sterke føtter som har god bevegelighet i ledd og klauvene. Undersiden av klauvene er myke og har *puter*.

Tenner

Som andre drøvtyggere har geita fortenner kun i underkjeven.

Hale

Spel på om lag 10 cm.

2

Rasbeskrivelse

Lår

Det er ønskelig med fyldige lår, men de aller fleste er smale.

Lykler

Noen kystgeit får *lykler*, det er som to små poser/ dusker hengende under haken inn mot halsen. Lyklene til denne geita er markert med rød sirkel.

Ulltype

Geita har
ikke vanlig
ull, men ragg
og underull.

A black and white Ragg goat with long brown hair on its back, standing in a forest. The goat has a white blaze on its face and a white patch on its hindquarters. It is looking towards the camera. The background shows a forest with birch trees and a body of water.

Ragg

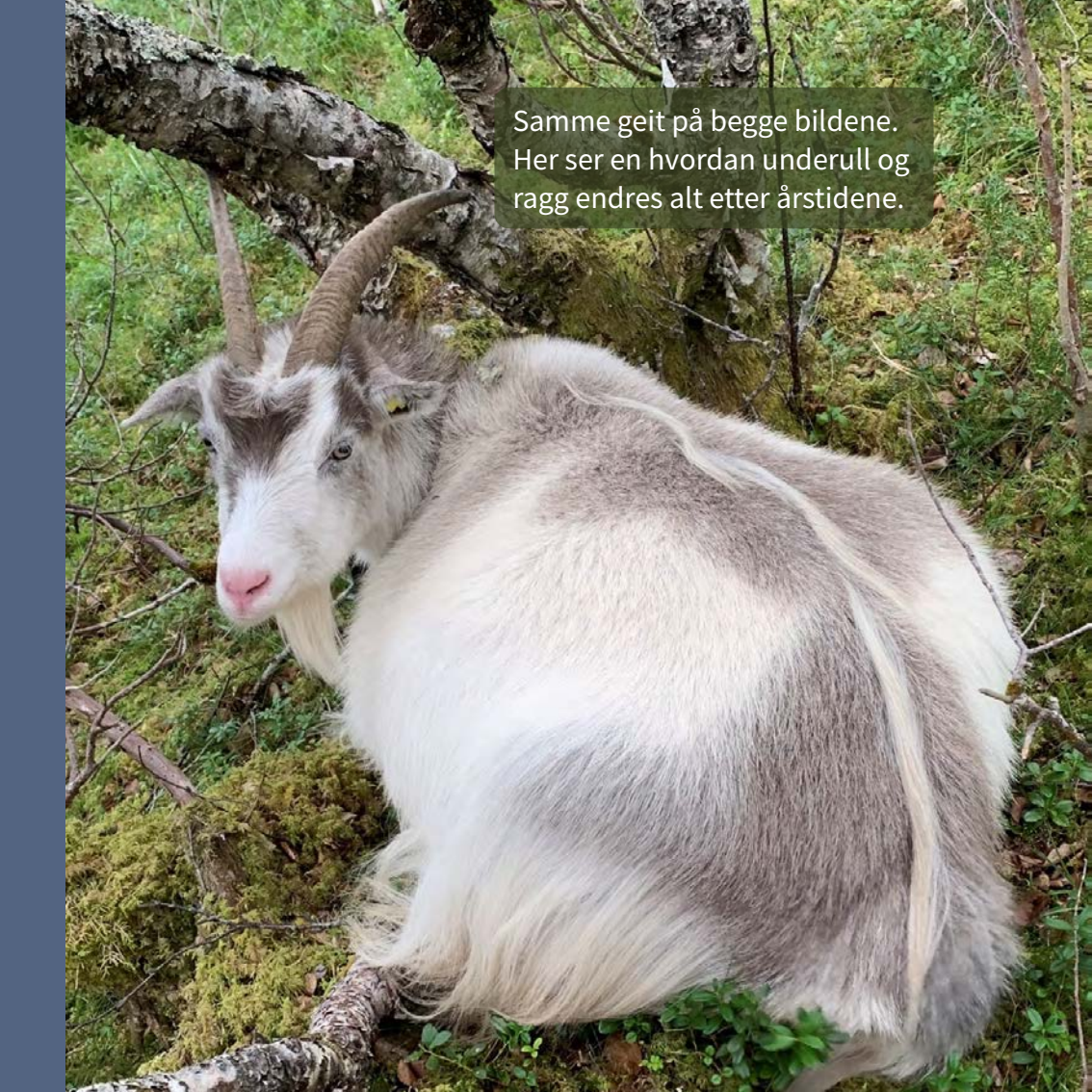
Det finnes både helt kort ragg og langt ragg. Enkelte dyr har veldig langt ragg på lårene.

Farger

Fra gammelt av har det vært hvit, svartbrun, grå og blå. Disse fargene er det ulike kombinasjoner av på hvert dyr.

A photograph of a goat with long, curved, light-colored horns and thick, greyish-white fur. The goat is standing in a forest with a mossy ground and a tree trunk in the background. The goat's face is white with a pink nose and blue eyes. The fur on its back is thick and appears to be in a shedding or regrowth phase, showing some darker patches. The background is a lush green forest with moss and small plants.

Samme geit på begge bildene.
Her ser en hvordan underull og
ragg endres alt etter årstidene.

Ragg med mørke farger kan endres fra vinter til sommer. I vinterhalvåret kan ragget bli betydelig mørkere.

A mountain goat with thick, shaggy white and tan fur and small, curved horns stands on a dark, mossy rock face. The goat is looking slightly to the left. The background shows a steep, rocky slope with sparse vegetation under a clear blue sky.

Hunndyr

A photograph of three mountain goats standing on a dark, rocky shoreline next to a body of water. The goat in the foreground is white with long, curved horns. The goat in the middle is dark brown with white markings and curved horns. The goat in the background is white with curved horns. The background features a dense forest of green trees under a blue sky. The text 'Hanndyr' is overlaid on the left side of the image.

Hanndyr

2

Rasbeskrivelse

3

Særtrekk

Særtrekk hos kystgeit

Kystgeita holder seg stort sett til et «revir». Innenfor dette beiter de over store områder. De har et stort artsmangfold når det gjelder mat. De spiser tang og tare i fjæra, skudd, knopper og blad av de fleste tresorter, inkludert nåletrær. Lyng, gress og ulike urter står på

menyen – avhengig av hvilken årstid. Hvis de får mulighet, går de aller fleste hageplanter med!

NB: Kultiverte vintergrønne vekster er anbefalt å fjerne da disse er giftige, i verste fall dødelige, for kystgeita.

A photograph of a white goat with a dark brown patch on its back, grazing on a grassy hill. The goat is in the foreground, and the background shows a cloudy sky and some distant trees. The text is overlaid on a semi-transparent dark grey box on the left side of the image.

Hierarki

Det er et strengt hierarki i flokken, og om et individ ikke kjenner sin plass tas ganske hardhendte metoder i bruk for å opprettholde strukturen. Geitene går ikke av veien for å bruke hornene – på voksne geit og kje.

3

Særtrekk

Brunst

Geitene er i brunst med cirka tre ukers mellomrom, noe som vises tydelig i adferden. De er særs amorøse og pågående mot hverandre med til dels ganske hardhendt behandling.

Det virker som mottager av «hengivenhet» ikke lar seg affisere; selv etter stanging og biting viftes det fremdeles med halen.

3

Saartrekk

Vandreruter

Det virker som at geita er ganske smart, og at de har god hukommelse. Når en besetning går i samme område over tid, ser en etablerte vandreruter.

Når du selv går rutene, merker en at geitene har funnet gode trasévalg.

Utrolig hvor en
kan finne en
matbit!

Forflytning

Geitene forflytter seg raskt, uavhengig av terreng virker det som, og de er dyktige klatrere.

Overnatting

I vinterhalvåret er turene som regel kortere, og geitene på bildet velger å gå hjem for overnatting innendørs.

Lynne

Lynnet er avhengig av hvor mye tid du bruker med dyrene, men er stort sett godt. Urinstinktet er intakt så de må helst være i kontakt med folk ofte for å holde tilliten vedlike. De aller fleste har gode moregenskaper, og holder gjerne i lag i familier i både to og tre generasjoner.

Tilbring tid med geitene,
og du får tidenes
turkamerater!

4

Bevaringsarbeid

Kystgeita er en unik norsk geitestamme som har vært holdt for kjøttproduksjon, isolert fra den vanlige melkegeita i Norge. Forskere ved NIBIO og NMBU har gjennomført studier av DNA fra norsk melkegeit og kystgeitene fra Selje og Skorpa, og resultatene viser at kystgeita skiller seg klart genetisk fra den norske melkegeita.

Nøkkeltallene fra Norsk genressurssenter viser at antall kystgeiter øker, men rasen er fortsatt truet. Tabellen under viser antall avlsgeiter med låst rasekode registrert i Ammegeitkontrollen for årene 2015 – 2020:

2015	2016	2017	2018	2019	2020
283	317	345	326	348	432

En bevaringsverdig husdyrrase i Norge er en rase som regnes som nasjonal og med en truet eller kritisk truet populasjonsstørrelse.

Kriterier til en nasjonal husdyrrase er:

- Rasen skal ha blitt importert til eller etablert i Norge før 1950.
- Rasen skal ikke ha hatt vesentlig innkryssing av importert avlsmateriale, eller importen skal ha foregått i tråd med norske avlsmål.
- Rasen skal ha eller ha hatt næringsmessig og kulturhistorisk betydning.

FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) har publisert retningslinjer for hvordan man skal kategorisere husdyrrasers truethet. Retningslinjene tar hensyn til høy eller lav reproduksjonskapasitet hos arten.

Geit er i kategorien lav produksjonskapasitet, sammen med sau, storfe og hest. Hos disse artene er rasen kritisk truet dersom antall avlshunndyr er under 300, truet dersom antallet er under 3 000, og sårbar dersom antallet er under 6 000.

Geitene har et godt utviklet «avslapningsgen».

Trygt for et lite kje
å hvile med mor

Hvilebenk for geiter.

4

Bevaringsarbeid

5

Föring

Det er mange måter å løse fôring på, men gitt geitas holdning «først meg selv» er det viktig at alle har enkel mattilgang. Noen velger å la dyrene gå inn og ut av fjøset som de selv ønsker, mens andre har innetid i vinterhalvåret. Bildet viser drektige geiter som er tatt inn et par uker før forventet kjeing.

Mineral- og vitaminbehovet dekkes trolig godt hos geiter som kan beite fritt på mange forskjellige vekster over store områder. Kystgeiter har sjelden behov for store mengder kraftfôr, men det er anbefalt å gi tilskudd tilpasset geit i inneføeringsperioder og til drektige dyr.

Salt- eller mineralstein egnet for geit gir enkel tilgang til nødvendige mineraler, og bør være tilgjengelig hele tiden. Det finnes ellers veldig mange typer tilskuddsfôr i markedet.

Det er også mulig å legge ned bolus som gir sikker tilgang på utvalgte mineraler over en periode på 4 – 6 måneder, avhengig av produkt. Bildet til venstre viser eksempler på slike boluser, som er kapsler som gradvis løses opp og slipper ut sitt innhold. To typer inngivere vises også på bildet. Bolus legges i inngiver, denne føres inn i munnen og over svelget, bolus slippes og føres ned i nettmagen hvor den blir liggende. Bolus med kopper må kun gis i områder der det er påvist lave kopperverdier. Nedlegging av bolus gjøres vanligvis av veterinær.

Bær og frukter
av ymse slag
er godt!

Friske blader er godt,
særlig på våren.

5

Föring

A black goat with large, ridged, light-brown horns is shown from the chest up, facing down and eating a large, bright orange pumpkin. The goat has a white patch on its forehead and a small yellow tag on its left ear. It is surrounded by dense green foliage and bushes. A thin, light-colored tree branch is visible on the right side of the frame. The background is filled with more greenery.

Sopper av ymse
slag går ned!

Lyng er populært
på høsten.

5

Føring

A black and white dog is climbing a pine tree in a snowy winter landscape. The dog is positioned vertically, clinging to the branches with its paws. The tree's needles are green, and the ground is covered in a layer of snow. The background shows more trees and a clear sky.

Bark og barnåler
er snadder.

A group of reindeer are gathered in a snowy forest, eating from a decorated Christmas tree. The reindeer have thick, shaggy coats in shades of white, grey, and brown, with some having prominent antlers. The Christmas tree is a small evergreen, heavily laden with snow and decorated with colorful lights and ornaments. The forest floor is covered in a deep layer of snow, and the background shows more snow-covered trees.

Litt enklare
med felte trær!

Geitene knasker til
og med blåskjell

Brennmanet er
ög spiselig!

5

Föring

Tang spises gjennom
hele året.

A photograph of a herd of mountain goats in a snowy, mountainous landscape. The goats are of various colors, including black, white, and brown, and are standing in a line, facing away from the camera. In the background, a person wearing a bright orange jacket and green pants is standing, looking towards the goats. The scene is set in a vast, open, snowy area with mountains in the distance under a clear sky.

Kraftför tas i mot
med stor takk!

6

Helse

Kystgeiter er robuste og generelt friske dyr, men kan rammes av sykdom på linje med andre dyr i småfeslekta.

I dette kapittelet beskrives de alvorlige smittsomme sykdommene som man i stor grad har klart å bekjempe gjennom restriksjoner for flytting av dyr, prosjektet «Friskere geiter» og prøvetaking. I tillegg beskrives enkelte sykdommer, samt forebyggende tiltak og klauvstell.

Det er viktig at dyreeier er seg sitt ansvar bevisst, både når det gjelder smitteverntiltak og dyrehelse og -velferd.

Alvorlige smittsomme sykdommer

Grunnen til at det i utgangspunktet er forbudt å flytte sau og geit fra én besetning til en annen, er at tilsynelatende friske dyr kan spre alvorlige sykdommer. Eksempler på slike sykdommer er skrapesjuka, mædi/CAE, paratuberkulose og byllesjuka.

Skrapesjuka

Skrapesjuka, eller TSE, kommer i to former, klassisk eller atypisk (Nor98). Klassisk skrapesjuka ble sist påvist i Norge i 2009, mens det påvises 5 – 12 tilfeller av Nor98 årlig.

Det er en prionsykdom som rammer småfe, og da spesielt sau. Det er en B-sykdom, og mistanke skal umiddelbart rapporteres. Skrapesjuka rammer hjernen, og har alltid dødelig utgang. Det finnes ingen test for skrapesjuka hos levende dyr.

Mædi/CAE

Mædi er en lungesykdom hos sau, som forårsakes av et lentivirus. Samme virus kan gi caprin artritt/encefalitt (CAE) hos geit, som ses som leddbetennelse, hjernebetennelse, jurbetennelse og lungebetennelse. Både hos sau og geit er dette B-sykdommer, som vil utløse strenge restriksjoner fra Mattilsynet.

Paratuberkulose

Paratuberkulose kan ramme mange dyreslag, og skyldes en motstandsdyktig bakterie som gir kronisk og snikende sykdom med inkubasjonstid på opptil 10 år. Symptomene hos småfe er vanligvis kronisk avmagring. Paratuberkulose er også en B-sykdom.

Byllesjuke

Byllesjuke (CLA) er en kronisk bakterieinfeksjon hos småfe, som gir hevelser og byller i lymfeknutene. Hos geit vises byllene oftest i hode- og halsregionen. Byllesjuke er en C-sykdom, og rammede dyr bør utrangeres mens alle dyr må undersøkes jevnlig.

Prøvetaking

Før flytting av geiter som ikke tidligere er prøvetatt, skal det tas prøver for å utelukke sykdommer det kan testes for. Videre er det sterkt anbefalt å gjenta prøvetaking hvert tredje år. På veterinærattesten skal det spesifikt krysses av for om det er tatt prøve for lentivirus (Mædi/CAE) i løpet av de siste 36 måneder før flytting.

Det kan tas blod- eller melkeprøver, og dyrene det tas prøve av skal testes for Mædi/CAE (lentivirus), byllesjuka (CLA) og paratuberkulose. Prøvene sendes til Mastittlaboratoriet i Molde.

Andre sykdommer

Kystgeiter kan få andre sykdommer som småfe generelt kan få, slik som for eksempel mastitt, børbetennelse, luftveisinfeksjoner og listeriose.

Ved nedsatt matlyst, feber, nedsatt syn, endret bevegelsesmønster og andre unormale symptomer skal veterinær kontaktes.

Mastitt

Etter kjeing kan geiter få mastitt, eller jurbetennelse. Det kan skyldes mange ting, blant annet at kje drikker kun på én side, for liten eller for stor melkeproduksjon, sår og rifter på spenene, uheldig anatomi eller annet som gjør at bakterier entrer spenekanalene og formerer seg i juret.

Mastitt hos geit er ofte akutt, og gir relativt ofte koldbrann. Urolige kje, nedsatt matlyst hos geita, feber og ømt og hovent jur er de vanligste symptomer. Behandling må iverksettes raskt, likevel ses ofte et akutt forløp der geita kan bli alvorlig syk og i verste fall dø.

Geiter som blir friske etter behandling, kan likevel miste deler av juret. Det er uansett ikke anbefalt å sette på geiter som tidligere har hatt mastitt.

Forgiftninger

En del planter er giftige, men spises likevel av både geit og andre dyr. Som tommelfingerregel kan man si at verken geit, sau eller andre dyr skal ha tilgang til vintergrønne planter.

Noen sorter som regelmessig gir alvorlige forgiftninger er rhododendron, pyramidelyng, barlind, buksbom, kalmia og laurbærhegg. I enkelte tilfeller der geit har spist gullregn har de mistet livet nærmest umiddelbart.

De alvorligste tilfellene ses ofte vinter og vår. Det finnes ingen medisin eller motgift som hjelper, og ofte er utfallet dødelig.

Bildet t.v.: Geita spiste Storhjelmskudd tidlig på våren. Det gikk heldigvis bra!

Parasitter

Rundorm er den vanligste innvollsparasitten hos småfe, og behandling anbefales én til to ganger i året.

Vår	Kje behandles ved slipp i utmark, eller 3 – 5 uker etter utslipp på vårbeite på innmark. Voksne trenger vanligvis ikke behandling om våren. Behandling av alle voksne dyr ved utslipp i utmark bidrar til utvikling av resistens. Dersom enkelt dyr er tynne, bør avføringsprøve sendes inn før eventuell behandling.
Høst	Unggeiter og voksne behandles før parring.

Parasittmidlene som brukes mot rundorm er benzimidazoler (hvit gruppe – Panacur, Valbazen og Curaverem) og avermektiner (blank gruppe – Ivomec, Ivermax og Dectomax). Det anbefales å veksle mellom de to gruppene med to til tre års mellomrom.

Eventuelle tilleggsbehandlinger mot andre parasitter enn rundorm gjøres i samråd med veterinær.

Vaksinering

Det finnes ikke markedsførte vaksiner til geit i Norge, men vaksinering med klostridievaksine før kjeing mot enterotoksemi anbefales på samme måte som for sau før lamming.

Forskjellige vaksiner kan ha forskjellig doseringsintervall, men vanligvis gis vaksine til tidligere vaksinerte dyr 2 – 4 uker før forventet kjeing. Dersom geitene ikke er vaksinert tidligere, gis første dose 6 uker før siste dose.

Vaksinering mot pasteurellose anbefales ikke til geit.

Kastrering av bukkekje

Bukkekje kastreres for å unngå bukk smak av kjøttet, og for å unngå uønsket parring på beite. Blodig kastrering (der testikler fysisk fjernes via snitt i huden) bør gjøres i løpet av de første fire ukene.

Kjeene sederes, får smertestillende med langtidseffekt og lokalbedøvelse. De våkner rundt en time etter inngrepet, og virker svært lite påkjent.

Klauvstell

Når geita går på mykt underlag, slites ikke klauvene tilstrekkelig. Klauvene må sjekkes med jevne mellomrom, og klippes, eller trimmes, ved behov.

På bildet ser man at de harde ytterveggene vokser innover den mykere sålen, og det bygges opp med hard lærhud i hælområdet. Dette gjør at det skapes lommer hvor skitt samler seg, og det kan føre til ubehag. Hvis hælputen og sålen er dekket av hard klauvvegg, gir dette geita dårligere grep ute i terrenget.

Hvis klauven er lang i tåa, kan denne delen klippes først. Det er viktig å huske at man kun klipper den overvokste, harde klauvveggen. Den mykere sålen er sensitiv, og kan begynne å blø om man tar for mye av den.

A close-up photograph of a horse's hoof, showing the internal structure after the outer shell has been trimmed. The hoof wall is dark and textured, while the sole and frog are a lighter, yellowish-brown color. The hoof is surrounded by white hair, and a person's hand is visible on the right side, holding the hoof.

Dette viser klauven etter at tåa er klippet.

Overvokst klauvvegg klippes til den er på nivå med selve sålen. Klauvveggen må trimmes ned både på ytersiden av de to klauvene, og på innsiden mot klauvspalten i midten.

Her er den ytre klauven ferdig trimmet. Klauvveggen er klippet ned hele veien rundt slik at den ikke ligger innover sålen, og overflødig hard lærhud på hælen er fjernet.

Før klauvstell

Etter klauvstell

6

Helse

Ferdig stelt framklauv.

Brøytetikker er perfekt
som klopinner!

7

Driftsform &
kjøttprodukter

Driftsformen og matskikkene knyttet til kystgeitholdet er kulturhistorisk unike med nasjonal bevaringsverdi.

Kystgeitene går ute mesteparten av året. De tas imidlertid inn på seinvinteren, og kjeer inne. Dette for å verne de nyfødte kjea fra rovfugler og andre rovdyr, og for å holde dyra tamme.

De fleste kje av hankjønn blir kastrert. Ribbe til pinnekjøtt og spekelår fra 3 - 4 år gamle kastrater er tradisjonelt det mest ettertraktede produktet fra kystgeitholdet, særlig på Vestlandet.

Kystgeit fra Vevelstad Skredderviken Gård

Kystgeit er en bevaringsverdig norsk rase, som er gjeninnført til Helgeland gjennom Kystgeitlaget i Vevelstad. Kystgeita er ei ammegeit, og brukes ikke til melkeproduksjon. Kjeene går med mor til de er minst et halvt år gamle. Kystgeita beiter i all slags terreng, på alle slags vekster. Dette gir magert og mørt kjøtt med spennende smak, som også er meget proteinrikt. Det finnes mange gode oppskrifter på geit og kje blant annet på Matprat.no.

Tidligere var geitehode, *skjeltehaud*, også høyt verdsatt, og alt på geita ble utnyttet. I dag er mye av den gamle tradisjonskosten på vei ut. God etterspørsel etter tradisjonell mat fra kystgeit, og god respons på nyutviklede produkter bør kunne gi gode muligheter for videre hold og drift med kystgeiter.

Fra Kystgeitlaget i Vevelstad er det via nisjeavtale med slakteri solgt kjøttprodukter av kystgeit gjennom regional REKO-ring og direkte til kunder, og dette har vært svært ettertraktet. Kjøtt av kje og geit er stadig oftere å se på restaurantmenyer, og brukes i økende grad til matretter som ikke er utpreget tradisjonskost.

Geitekjøtt er mildt og magert, med høyt proteininnhold. Det passer i et moderne kosthold, samtidig som hold av kystgeit ivaretar gammel, norsk kultur.

Pakket av Syltem og 2nd hjortefarm til 41101800

Pakket av Syltem gård hjortefarm til 91101800

Slaktevevter

Kje

6 – 8 måneder

Fra 13 til 16 kg

Ungdyr

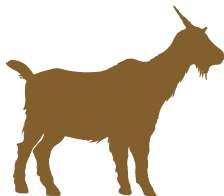
1 1/2 – 2 år

Fra 18 til 25 kg

Voksne kastrater

3 - 4 år

Fra 28 til 33 kg

Voksne hunndyr

Over 2 år

Fra 18 til 25 kg

8

Om flytting
og småfehold

Både Norsk genressurssenter og andre kystgeitentusiaster ønsker at rasen skal vokse både i antall dyr og besetninger, og at dette skal skje flere steder i landet. Samtidig er det viktig å huske at gjeldende restriksjoner for flytting av sau og geit også gjelder bevaringsverdige raser. Mattilsynet må godkjenne søknad om etablering av kystgeit i nye besetninger og områder.

Det finnes mange regelverk å forholde seg til, enten man har kystgeit på hobbybasis eller dyrene er del av produksjonen på en aktiv landbrukseiendom.

Mattilsynet har ansvar for å føre tilsyn med at geit holdes i samsvar med regelverk om dyrevelferd og dyrehelse, inkludert sporbarhet og identifikasjon. Dette forebygger dyrelidelser og utbrudd av smittsomme sykdommer.

Dyreeier har selv ansvar for å følge bestemmelser i regelverket.

Norge er delt inn i fire småferegioner, der region 1 består av Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag og Møre og Romsdal.

Småfebesetninger deles inn i fem ulike klasser avhengig av hvor lenge de har vært overvåket for skrapesyke (TSE). De aller fleste er i TSE-klasse 3, og det er en forutsetning for å kunne flytte småfe.

I Mattilsynets «Veileder for flytting av småfe» finnes nødvendig informasjon om hvordan man går frem for å søke om å flytte kystgeit i forbindelse med kjøp og salg. Bakgrunnen for at regelverket for flytting av sau og geit er komplisert, er at man ønsker å bekjempe smittsomme sykdommer som gjerne har lang inkubasjonstid.

Regelverket er utformet etter et føre var-prinsipp. I utgangspunktet er det forbudt å flytte hunndyr fra én besetning til en annen, og det er forbudt å flytte småfe mellom regionene og ut av områder som har hatt skrapesjuka. Det siste gjelder blant annet for Nordland, der det tidligere er påvist klassisk skrapesjuka hos sau.

Fett som leppestift -
går an det!

Det gjelder litt forskjellige regler for hanndyr og hunndyr. Bukker kan selges og flyttes innen egen region, men må følges av egenerklæring og i enkelte tilfeller veterinærattest, som bekrefter at det ikke er mistanke om smittsomme sykdommer i avsenderbesetning.

På grunn av forbudet mot å føre hunndyr av sau og geit mellom småfebesetninger, må man søke Mattilsynet om tillatelse for å kjøpe inn kystgeit dersom man har geit eller sau fra før. Dersom man ikke har småfe fra før, gjelder ikke hunndyrforbudet. Man må likevel melde til Mattilsynet at man starter med småfehold.

Geitene er utrolig sosiale, og holder du på med noe er det garantert at de melder seg til arbeidstjeneste! Som oftest blir det mye styr, men også en stor glede å ha de med på laget.

A black and white goat with a collar and a yellow tag is being lowered by a red crane from the back of a tractor in a forest. The tractor has large black tires with yellow rims. The goat is standing on the ground, looking down at the red container it is being lowered from. The background shows a forest with trees and greenery.

Det meste må
undersøkes!

Båttur?

Klart vi blir med!

Bukkene kommer hjem etter å ha
tilbrakt sommeren på en øy.

A photograph showing a person in a small wooden boat on a body of water, surrounded by many goats. The person is wearing a black jacket and bright orange pants, and is holding a black bucket. The boat has a black outboard motor. Several goats are in the boat, and many more are on the rocky shore in the foreground. The background shows a rocky coastline with some trees and a body of water.

Velkomstkomiteen står klar!

9

No fence

Ved å følge med på geitene i Nofence-appen ser en at dyrene er i bevegelse store deler av døgnet, og at de velger seg ut faste overnattingsplasser.

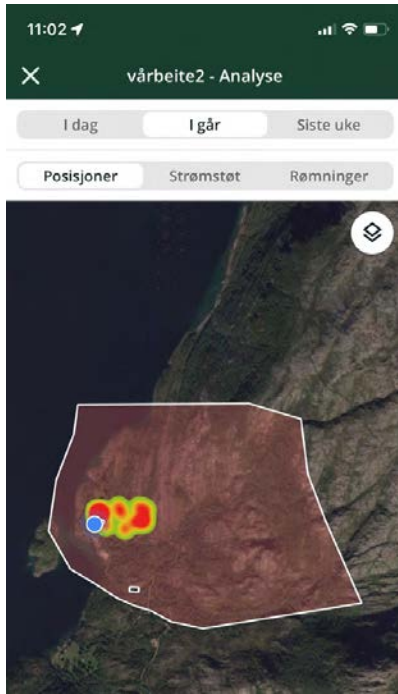
Nofence

norsk beiteteknologi

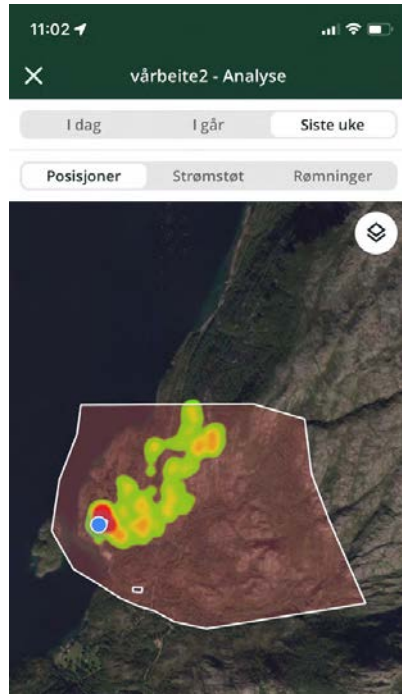
Nofence er et system for virtuell inngjerding av beitedyr som gjør det enkelt å gi dyrene tilgang til gode og varierte beiter.

Systemet består av en app og en solcelledrevet klave som kommuniserer med webportalen og appen over mobilnettet. Klaven inneholder GPS-teknologi som gir posisjonsdata. Gjerdefunksjonen krever kun GNSS-posisjonering (GPS og GLONASS) for å fungere, men for at du skal kunne gjøre endringer på Nofence-grensa når det trengs, samt få varsel fra klavene når det skjer noe, bør det være mobildekning i hele eller store deler av beitet.

Vandring én dag

Vandring én uke

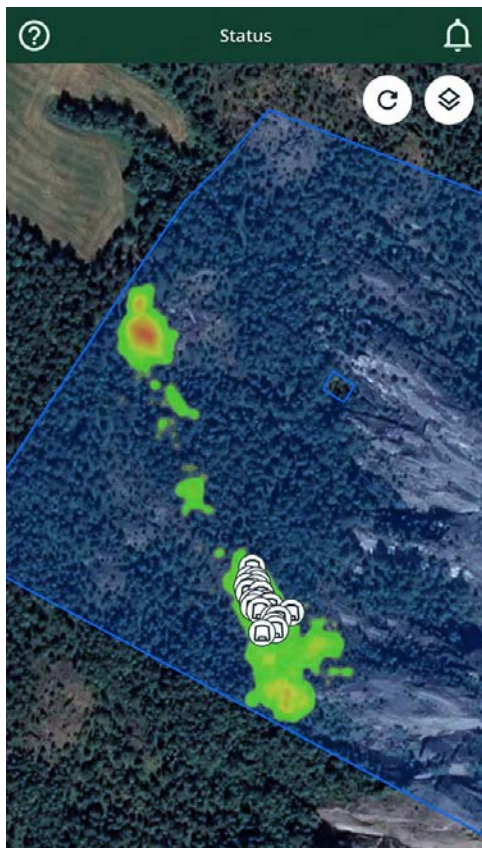
Via Nofence-appen kan man blant annet få informasjon om hvilke områder som beites til ulike tider på året.

I appen kan du tegne opp det virtuelle gjerdet som beitet kan ligge innenfor. Du kan utforme beiteområdene slik du ønsker, men selvsagt med hensyn til terreng og omgivelser. Du kan for eksempel gi dyra tilgang til vann ved å legge grensen et stykke ut i vannet eller sjøen. Slik kan du utnytte mark i tidligere utilgjengelige områder, og dyra får tilgang til gode og mer varierte beiter.

Via Nofence-appen kan du alltid følge med på flokken. Slik har du full oversikt og sikrer at dyra har det bra.

Ønsker du å vite mer om Nofence? Les mer på Nofence.no

Bruk av Nofence-klaver gir innsikt i dyrenes vandring og foretrukne hvilesteder.

Skjermbildet på denne siden viser kystgeitgjengen i Skredderviken.

Skjermbildene på neste side viser aktivitetsnivået til Pjokken.

Aktivitet siste døgn

Siste 24 timer

Siste uke

Aktivitet siste 24t
sammenlignet med
aktivitet på beitet:

0 %

Aktivitet siste 24t
sammenlignet med siste
uke:

-52 %

Status

Beiter

Klaver

Flytt

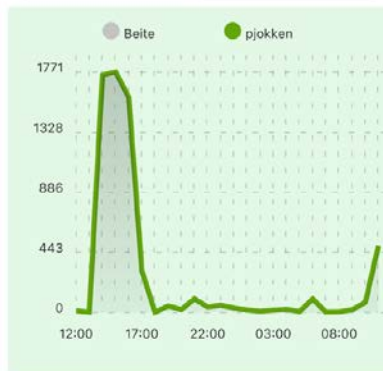
Mer

Aktivitet siste uke

Siste 24 timer

Siste uke

Aktivitet siste 24t
sammenlignet med
aktivitet på beitet:

0 %

Aktivitet siste 24t
sammenlignet med siste
uke:

-52 %

Status

Beiter

Klaver

Flytt

Mer

Sporing av Pjokkens Nofence-klave

○ Punktmarkering av Pjokkens posisjon.

🏠 Betyr at klaven har koblet seg opp til en innretning kalt beacon, som blant annet sørger for at strømforbruket reduseres vesentlig.

🎵 Indikerer at Pjokken har kommet for nær den virtuelle gjerdegrensen, og klaven gir et musikkvarsel slik at han snur og går inn igjen i beiteområdet.

Om oss

Vevelstad kommune

Vevelstad kommune ligger på Helgelandskysten i Nordland fylke, og er en del av Lomsdal Visten nasjonalpark/Njaarken vaarjelimmiedajve og Trollfjell UNESCO Global Geopark.

Vevelstadlandet, som utgjør kommunesenteret, ligger på gammel strandflate mellom fergeleiene Andalsvågen i sør og Forvik i nord. Hamnøya, adskilt fra fastlandet av det smale Vevelstadsundet, ligger vest for kommunesenteret, og i nord, skilt av den over to mil lange Vistenfjorden, ligger bygdene Stokkasjøen og Visthus. Innerst i Vistenfjorden er det også bosetning, og både *Monsen på villspor* og *Der ingen skulle tru at nokon kunne bu* har gjort opptak i området. Kommunens totale landareal er 516 km².

Natur

Hele Vevelstad ligger innenfor den kaledonske fjellkjedefoldingen (kaledonske orogenese), og berggrunnen er preget av foldingens fremherskende strøkretning sør-vest-nordøst. Berggrunnen består hovedsakelig av granitt, men det går et belte av glimmerskifer og glimmergneis nord-sør gjennom kommunen, på tvers av Indre Visten. Slik berggrunn finner en også nord for Stokkasjøen og på fastlandet langs Vevelstadsundet.

Næring

Primærnæringen er viktigst for sysselsettingen i kommunen, og av disse er jordbruksvirksomheten den største. Tradisjonelt fiske har eksistert i kommunen i lange tider, og havbruksnæringen har vokst godt de siste årene og havbruksfondet er i dag vesentlig for kommunens økonomi. Reiselivsindustrien har vokst godt de siste årene, og i sum tilbyr aktørene et godt utvalg for turister som ønsker å oppholde seg i kommunen – gjerne i flere dager.

De fleste aktørene er med i sammenslutningen VisitVevelstad.

For å bli bedre kjent med opplevelser i kommunen sjekk ut

www.visitvevelstad.no eller skann QR-koden.

Visit
VEVELSTAD

VV
V Vevelstad
kommune

Foto: Carl Norberg

Vevelstad Kystgeitlag

Den 18. mai 2018 ble laget stiftet og etableringen er forankret i tre hovedformål:

1. Bidra til bevaring av kystgeitstammen.
2. Re-etablering av rasen på Helgelandskysten med base i Vevelstad kommune.
3. Kystgeitlaget i Vevelstad skal være selvgående, i betydning ingen overføring av dyr fra andre regioner, med tanke på fremtidig kystgeithold. Samtlige medlemmer av Kystgeitlaget i Vevelstad forplikter seg til å følge vedtatt avlsplan. Vi må og skal alle bidra til videreføring av renraset kystgeit.

Laget fikk, etter to års arbeid, klarsignal fra Mattilsynet, og 65 kystgeit ble hentet fra Stadlandet februar 2019. Kystgeitlagets satsning gjør at Vevelstad kommune blir hovedsete for fremtidig salg og avlsarbeid med rasen «Kystgeit» for Nord-Norge.

*Vi håper du har hatt glede av boken.
Hvis du ønsker å vite mer om kystgeit,
ta kontakt med:*

Torhild Haugann

Tlf. 958 83 506

Kari Anne Bøkestad Andreassen

Tlf. 413 22 388

Kilder

Kilder

Stad Kystgeitlag _____ www.kystgeitlaget.com

NIBIO _____ www.nibio.no

Mattilsynet _____ www.mattilsynet.no

Animalia _____ www.animalia.no

Norsk landbruksrådgivning _____ www.nlr.no

Veterinærinstituttet _____ www.vetinst.no

Nofence _____ www.nofence.no

Infovets _____ www.infovets.com

Felleskatalogen _____ www.felleskatalogen.no

Fotokreditering

Foto av Torhild Haugann, med
unntak av foto på følgende sider:

Lone Renate Stokka Pedersen
s. 53, s. 118, s. 140 og s. 141

Kari Anne Bøkestad Andreassen
*s. 56, s. 60, s. 70, s. 80, s. 106,
s. 108 -113, s. 120, s. 122 og s. 148*

Eline Dalen Andreassen *s. 104*

Richard Viken *s. 154*

Carl Norberg *s. 157*

*Formålet med denne boken er å
dele kunnskap om norsk kystgeit.*

Boken gir et overblikk over kystgeitas utseende, drift,
matvaner med mer, men er på ingen måte uttømmende.
Hvis noen, etter å ha lest boken, blir inspirert til å starte
med kystgeit gleder vi oss stort.

God fornøyelse!

Utgitt av
Vevelstad Kystgeitlag